

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Ca. xix. De honore militib[us] exhibendo & modestia incide[n]da. & q[ui] militie arte[m] tradideri[n]t & g[ener]alia q[ue]da[m] p[re]cepta eor[um].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

tactus dolore cordis intrinsecus Eustachius quem dixi quod in vita optimum fecit rebus excessit humanis: quem letatibus bonis & publice fortune congratulantibus: quoniam hoc flagellum aliud patrie imminere bat luxerunt ambubaiarum collegia: pharmacopole medici: numi balatrones: hoc genus omne. Ne tamen obitus eius glorie ducis nostri quicquam detraheret deditione: chraumerse in cuius subsidium cum patre venerat: in manu valida & numero ampliori nimis armatus: militum instructa copia sustinuit presens & vidit. Dux autem consilio unius premonitus: inter castrum quod rex munierat & regis copias: suum sed longe minorem exercitum interiecit. Ne tamen hoc alienigenae ascribant viribus suis nostro precipue milite nitebatur. Ad hoc demum exigentibus culpis perductus est qui regnum occupauerat ut cogere exheredare filium & duci cedere regni successionem: et totius regni perceres & militiam fidelitate prestita obligare. Transeo ad obsidionem chiouonis quia ibi anglos & normannos quos iam multiplex confederatio uniuert precipuos & magis strenuos in captione castri extitisse nullus ignorat. Nam filio de vaneto & toto minoris britanie quis gradis puincia sit comitatus qui rebellis esset in hodiernum diem nisi robur gentis anglorum esset formidini. Hoc ipsum autem veritas / aut amore & virtute allectus: incertum enim est illustris blesentium & carnotensium comes castra que pupillaris etatis tempore amissa fuerant: ducatum normannorum restituit. Longum est si inclita gesta tanti principis enumerare pretendam: que sicut omnes ammirari necesse est / ita plene describere impossibile: nec ego viribus meis arrogo in quo si iuxta precedentis gratie cursum sibi diu successerint prospera sudare poterunt orofius: egisippus & trogus. Ceterum adolescentie exitus aliquibus suspectus est / & utinam frustra a bonis timeatur.

C De honore militibus exhibendo & modestia indicenda / & qui militie arte tradiderunt: et generalia quedam precepta eorum. Ca. XIX.

Quid moror in comendatione gentis: quam de natura constat esse laudabilem? Beatus Eugenius ea ad quecumque vellet applicari dixit esse idoneam: & preferendam aliis nisi leuitas impediret. Sed sicuti hannibal negabat posse vinci romanos nisi in patria sua: ita & hec dum peregrinatur inuincibilis est. Nam in sedibus suis facilius expugnatur. Hoc autem forte commune habet cum ceteris gentibus incole britanniarum atque italie. Si recte vero fuerint instituti & doctrina exercitatione firmauerint: honorati incedant: habeantur patrie defensores: niteant cultu qui tamen viros deceat: nam cultus lasciuior / nec in muliebri sexu

Terminus horatii.

Anglici facilis
us expugnans
tur in eorum pa
tria que extra
patriam: et simi
liter italici.

Hannibalis
rñsso ad anthi
ocum sup ostē
sione ornati
exercitus.

Quidij Xsus.

i. Macha. vj.

Rei militaris
artē lacedemo
nij tradiderūt

vitio caret aut nota. Crebro nāq; cōptū est in bellis militie: lasci
uientē: & splendidū apparatū nō tam ciuibus conferre victoriā:
q̄ hostes iuitare ad predam. Vñ & hānibal cū apud regē antyo
chum moraret causa pfugii facitissime cauillat⁹ est: rege ostē
tate exercitum / insignibus aureis & argenteis florētē: inducens
tem currus cū falcibus & cum turribus elephātos: & oēm equi
tatū frenis epifiis monilibus ac faleris p̄fulgentē. Cū ergo rex
cōtemplatione tanti ac tam ornati exercitus gliabundus hanni
balem aspexisset. Putas ne (inquit) satis esse romanis hec oīa?
Tunc penus eludens ignauiam imbelliāq; militū eius preciose
armatoriū. Plane (inquit) satis esse credo: & si romani auarissi
mi sint: lepide quidez breuiter & acerbe. Nā rex de numero ex
ercitus & de estimanda equiparatiōe q̄siuerat: & illū liquet res
pondisse de preda. Deniq; si naso a militia artis sue arcet & iur
bet procul esse iuuenes vt femina cōptos / quis credat eos ad ro
bustam militiā admittendos? Opifices artiū singularū id rerū
suarum pre ceteris ornant / a quibus se sciunt pre ceteris honora
ri. Vñ liquet milites oportere armis q̄ vestibus nitidiores esse.
Eneas a digitis gemmas ad ensem / iurro ad pocula legiē trans
tulisse. Machabeos cōstat clipeos inaurasse & ex fulgore eorū
fortitudinē gentiū dissipatam: eos tamen credibile est veste cōi
fuisse contentos. Nihil est qd minus deceat militē q̄ cult⁹ mol
lior & delitie vestiū exquisite / nisi forte cū trasone ad munitio
nem thaidis expugnandā veneri deuouerit militiā suā marte
cōtēpto. Sordes quoq; vitāde sunt / & mediocritati que aureo in
cedit tramite / iugiter insistendū. Hoc aut volo ire p̄suasum no
stratib⁹ si exerceanť h̄tutē nō deesse: que tñ frequēter intercidit
si non disciplina firmat. Artē vero rei militaris lacedemoniū tra
didisse dicunt. vñ & hānibal italiā petiturus / lacedemoniū q̄si
uit ductorē armorū. Qui desiderat pacē p̄paret bellū / qui victo
riam cupit / diligēter imbuat militem: qui secūdos optat euent⁹
dimicet arte nō casu. Nemo prouocare: nemo offēdere audeat
quē scit superiorē fore si pugnet. Athenienses vnū p̄ ceteris mā
dasse militibus / p̄sci loquūtur annales. Miles nondū emerit⁹ ex
ercitio & labori iugiter assuescat. Nā hec solent in castris sanita
tem / & in conflictu p̄stare victoriā. Idē etiā tradiderūt / quia
in peditibus robur consistit exercitus: & parū per aptum esse mi
litie qui nisi eques sit / pugnare non nouit: verūtamen nec exer
ceri nec ad pugnā vocatur vtiliter cui stipendia non procedunt.
Si enim subtrahas alimēta: tibi miles obsequium negabit aut

fidē. Fames enim (vt dici solet) pugnat internus: & sola hec q̄ tur-
 tissima videtur expugnat. Nescit plebs ieiuna timere. Si nō ali-
 mēta p̄cesserint nūc timore pene/nūc p̄miorū spe ad officiū in-
 citetur. Sint vbiq̄ cāpi ductores: & militarium exercitiorū ma-
 gistri: & his ipsis era proueniant: & videbis in breui gentem in
 id virtutis esse reductā/quo vigeat: quādo maximus impato-
 rū iulius cesar territa quesitis ostendit terga britānis. Sed & de
 liberatiōes castrēses fictitiē tñ frequētius agitētur: vt in his ex-
 ercitat⁹ miles cū vsus exegerit quid maxime expediat sciat eli-
 gere. Si nō res fuerit seria lateat militē: eo q̄ militare p̄ceptum
 est qd fieri debeat tractato cū mltis/ quid vero factururus sis cum
 paucissimis & fidelissimis/ vel potius ipse tecū. Raro enim ma-
 net absconditū: qd ad notitiā multitudinis venit. Militaria q̄q̄
 p̄cepta & exēpla strennuorū in morib⁹ sepe referēda sunt: vt his
 ad sciētīā instruat⁹/ illis accendant⁹ & animent⁹ ad virtutē. Nec
 tamen p̄positū meū est rei militaris hic artē tradere: que quidē
 maxima est & p̄necessariā/ & sine qua vt verbis plutarchi vtar:
 mancus quilibet intelligit p̄ncipatus. Quā si quis ediscere vo-
 luerit adeat cathonē cēforinū/ legat & illa que corneli⁹ cels⁹: que
 iulius ignius: que vegeti⁹ renatus/ cuius eo qd elegantissime &
 diligentissime rei militaris artē tradidit/ licet exēpla p̄strinxerit:
 plura inferui. Legat in quā que isti posteris p̄scribēda duxerūt.
 Hoc tñ in oīm artū vtilitate n̄ satur/ vt nequa q̄ p̄ceptis exerci-
 tium desit. Nā sicut ait cicero/ in vnā quāq̄ rem dare p̄cepta fa-
 cillimū est/ sed eam efficaciter exequi laboriosissimū. Qd nō in
 p̄ceptis eloquentie ad herēniū scribēs de arte dicēdi asseruit: eā
 scilicet inefficacem & inutilem esse sine vsu & exercitatione di-
 cendi: ad omnes artes arbitror transferendum/ quatenus nō fir-
 mantur vsu/ nec exercitio roborantur. A deo quidem vt si artē
 vsuq̄ dissociet/ vtilior sit vsus expertis artis q̄ ars que sui vsu
 non habet. Nam & dauid in funda & lapide quorum peritiam
 & vsu habebat allophilum strauit/ & in baculo suo aggredi
 ausus est virum cunctis terribilem/ & bellatorem ab adolescen-
 tia sua. Reiecitq̄ loriam regiam & arma quibus exercitatus
 non fuerat/ ratus omnia impedimento esse militie. Quorum
 vsus exercitio non firmatur. Ceterum sicut ars sterilis est/ vsus
 ignara/ sic & vsus imperfectus est qui ex arte non prouenit.
 Est ergo singulorum initium a natura/ qua reluctante: & (vt
 dici solet) in vita mineria nichil recte aggredimur. Pro-
 gressus ab vsu/ ab arte perfectio. Si tamen iugi exercitatione

Lucanus.

Qui de re mi-
 litari scripsit
 Cato cēso: in
 Iuli⁹ ignius.
 Corneli⁹ cels⁹
 Vegeti⁹ rena-
 tus.

s. Regū. xvij.

Policratici de Curialū nugis.

fuerit solidata. Obtinet hoc in liberalib⁹: virilib⁹ & mechanicis/aut si que sūt quarū nondum audierim⁹ mentionē: vt ars in secunda sit sine vsu: & vsus temerari⁹ sine arte. Militia ergo sine arte iners est: inofficiosa sine vsu. Quo circa q miles esse uoluerit/ p̄discat artem: eāq; vsu exercitioq; firmet/ vt cum electus fuerit & militie sacramēto ascriptus reipublice & sibi utiliter uiuat/ & nō sit put plutarchus ait manus manca. His enim v̄bis in institutione traiani nouissime vsus est cū a manibus p̄lapsus est ad pedes. Sequamur ergo eū/ vt sicut ipse ait quasi soccos pedibus faciam⁹: vt non offendātur ad lapidē/ obuicemve alium quem multiplex ingerit casus.

¶ Qui sint pedes reipublice: & de cura eis ip̄dēda. Ca. XX.

Edes quidē q humiliora exercent officia/ appellātur quorū obsequio totius reipublice mēbra p̄ terrā gradiuntur. In his quidem agricolarū ratio v̄titur: q̄ terre semper adherent/ siue in sationalibus siue in cōsuetiuis/ siue in pascuis: siue in floreis agiterā. His etiam aggregātur multe species lanificii artesq; mechanicę/ que in ligno/ ferro ere: metallisq; variis consistunt: feruiles quoq; obsecundationes & multiplices victus acquirendi viteq; sustentande: aut rem familiarē amplificandi forme/ que nec ad p̄sidendi p̄tinent auctoritatem/ & vniuersitati reipublice vsq; p̄ficiunt. Hec autē tot sunt: vt respublica nō octipedes cancos: sed & centipedes pedū numerositate transcendat. Et quidē pre multitudine numerari nō possunt: cū tamen non infinita sint p̄ naturā: sed quia tā varie figure sunt: vt nullus vnq; officiorū scriptor in singulas species eorū specialia p̄cepta dederit. Verūtamen qd̄ gn̄ale est oibus & singulis procuratur: vt legis. s. limites nō excedāt/ & ad publicam utilitatē oīa referantur. Debent autē obsequiū inferiora superiorib⁹: q̄ oīa eisdem vicissim debēt necessariū subsidiū p̄uide re. Vñ plutarchus ea dicit in oibus exequēda: que hūiliorib⁹. i. multitudini p̄sunt. Nā paucitas semp pluribus cedit. Ea ergo causa instituti sunt magistratus vt a subditis iniurie propulsentur/ ipsaq; respublica/ quasi illon. i. opificio calcietur. Est enī q̄si discalciata quando iniuriis exponitur: quo nihil potest ignominiosius esse gerentibus magistratum. Afflictus nāq; popul⁹ q̄si podagram principis arguit & conuincit. Tūc autē toti⁹ reipublice salus incolumis preclaraq; erit: si superiora mēbra se ip̄endāt inferioribus: & inferiora superioribus pari iure respondeant. vt singula sint quasi aliorū ad inuicē mēbra: & in eo sibi quisq; ma

Plutarchus.